

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	هادی گشایش، عبدالله، ۱۳۶۷ -
بنوان و ناشر:	مستندات حقوق فردی و اجتماعی معلولان: آراء تفسیری شیعه درباره
موضوعات نشر:	سوره اعمی (نابینا) / عبدالله هادی گشایش.
مشخصات ظاهری:	قم: توانمندان، ۱۳۹۷.
شابک:	۳۱۲ ص.
وصفیت فنی نویسی:	۲۰۰۰۰۰ ریال: 1-4-99311-622-978
یادداشت:	قیپا
موضوع:	کتابنامه: ص. ۳۰۹-۳۱۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع:	تفاسیر (سوره عبس)
موضوع:	تفاسیر شیعه
موضوع:	Quran - Shiite hermeneutics
موضوع:	معلولان (فقه)
موضوع:	People with disabilities (Islamic law)
شناسه افزوده:	انتر فرهنگ معلولین
رده بندی کنگره:	۱۰۲/۹۴۴/۳۱۰۲
رده بندی دیویی:	۳۹۷/۱۸
شماره کتابشناسی ملی:	۱۹۸۷۴۴

دفتر فرهنگ معلولین
دارالافتاء للمعوقین
Handicap Cultural Center

انتشارات توانمندان
Tanzeem Publications

مستندات حقوق فردی و اجتماعی معلولان آراء تفسیری شیعه درباره سوره اعمی (نابینا)

به اهتمام: عبدالله هادی گشایش

تویت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷ شابک: ۱-۴-۹۹۳۱۱-۶۲۲-۹۷۸

ناشر: توانمندان شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه قیمت: ۲۰۰/۰۰۰ ریال

قم، بلوار محمدامین، خیابان گلستان، کوچه ۱۱، پلاک ۴، دفتر فرهنگ معلولین

تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۴۵۲ فکس: ۰۲۵-۳۲۹۱۳۵۵۲ همراه: ۰۹۱۲۵۵۲۰۷۶۵

www.HandicapCenter.com , www.DataDisability.com , info@handicapcenter.com

ارتباط با نویسنده: ۰۹۱۲۷۵۱۳۱۰۲ abdollahgoshayesh@gmail.com

فهرست

۵	پیشگفتار
۷	مقدمه
۹	تفسیر قمی
۱۱	تفسیر جوامع الجامع
۱۷	تفسیر مجمع البیان
۲۷	تفسیر طبرستان و دیوان چنان
۳۳	واهب علی
۳۵	تفسیر صمدی
۳۹	الصادق فی التفسیر القرآن
۴۷	تفسیر البرهان
۴۹	تفسیر نور الثقلین
۵۹	تفسیر عاملی
۶۵	اطیب البیان
۸۵	تفسیر نوین
۱۱۷	پرنوی از قرآن
۱۴۳	تفسیر نمونه
۱۶۵	تابشی از قرآن
۱۶۷	همگام با وحی: تفسیر تنزیلی (به ترتیب نزول)
۱۷۹	تفسیر جامع
۱۸۳	بیان معانی در کلام ربانی
۱۸۹	تفسیر روان و تفسیر ساده قرآن کریم
۲۱۱	تفسیر بیان الرحمن
۲۱۱	تفسیر روشن
۲۱۵	تفسیر اهل بیت (ع)
۲۱۷	تفسیر نسیم رحمت
۲۲۳	تفسیر آسان
۲۲۳	تفسیر قرآن کریم
۲۳۷	نسیم حیات
۲۴۳	تفسیر صفی علیشاه
۲۴۷	تفسیر گازر
۲۵۱	خلاصة المنهج

۲۵۳	تفسیر نفحات الرحمن
۲۵۵	روان جاوید
۲۵۹	مخزن العرفان
۲۶۵	تفسیر اثنی عشری
۲۶۹	تفسیر خسروی
۲۷۳	تفسیر احسن الحديث
۲۷۹	تفسیر راهنما
۲۹۷	قرآن برای همه
۳۰۱	تفسیر روان
۳۰۹	منابع و مأخذ

پیشگفتار

قرآن کریم، کتابی جامع و راهگشا برای همگان است، افراد دارای معلولیت هم می‌توانند از این کتاب مقدس بهره‌مند شوند. سابقه تاریخی نشان می‌دهد که تعامل دو سویه بین قرآن کریم و معلولین در طول تاریخ‌ها، مستبعث به وجود آمد. قرآن بر خلاف رویه جاری و موجود زمانه، از حقوق و شأن اجتماعی کسانی آنان دفاع می‌کرد. نمونه عالی آن سوره غَبَس است که در مکه نازل شد؛ از طرف دیگر معلولین را تمام وجود به ترویج اسلامی می‌پرداختند. متأسفانه مورخین و مفسرین مستقلاً به موضوع معلولیت دوره صدر اسلام پرداخته‌اند.

ابعاد فقهی و حقوقی، فرهنگی و اجتماعی معلولان در قرآن کریم به صورت‌های مختلف بررسی و تجزیه و تحلیل شده است. رزم است ابتدا دیدگاه‌های مفسران ذیل موضوع کلان فوق استخراج و منظم شده منتشر گردد.

اینجانب به اقتضای رشته که حقین است، در حدود هفتم آراء قرآنی و تفسیری در زمینه معلولیت‌ها و معلولین را جمع‌آوری و در چند جلد منتشر کردم.

کتاب حاضر، دفتر نخست این پرور است. بدینست متون تفسیری درباره سوره غَبَس (یا سوره اعمی) را کاوش و با گزینش بهترین آنها یک‌صد شامل حدود چهل متن از دیدگاه‌های مفسران شیعه به زبان فارسی عرضه کند. اما در این متن نیست بلکه به بررسی مقایسه‌ای متون و استخراج و برجسته‌سازی نکات حقوقی مهم هم پرداخته‌ام.

لازم به ذکر است که یکی از مستندات و مصادر فقیهان به هنگام استنباط احکام و اجتهاد وظایف مکلفین قرآن کریم است. همچنین امروزه حقوقدانان بر اساس تفسیرین و دیدگاه‌های تحلیل گران قوانین را به دست می‌آورند و تدوین می‌کنند. در مورد معلولین همین رویه وجود داشته است. از این‌رو برای سهولت در پژوهش‌های فقهی و حقوقی، به گردآوری، جمع و تنظیم مستندات قرآنی نمودم.

فرهنگ اسلامی شامل متون مهم و مؤثر درباره حقوق، اخلاقیات، معیشت، زنا و دیگر افراد حیات معلولان است. دفتر فرهنگ معلولین درصدد است تا این پاره‌های فرهنگی را از قرآن کریم، روایات، تفاسیر، کتب فقهی، کلامی و تاریخی شناسایی و جمع‌آوری و سپس به روزرسانی و منتشر سازد. این دفتر شامل آراء مفسران شیعه است که به تبیین و شرح سوره غَبَس پرداخته‌اند. این متون به ترتیب تاریخی مرتب و معرفی خواهند شد. اولین متن از تفسیر علی بن ابراهیم قمی مربوط به سده سوم قمری اخذ شده است. البته این دفتر شامل دو ورژن عربی و فارسی است و هم اکنون ورژن فارسی و ترجمه فارسی متون انتخاب شده‌اند.

هدف این است اطلاعات و متون لازم برای کسانی که درصدد پژوهش و نگارش مقاله یا کتاب یا پایان‌نامه هستند، مهیا و در اختیارشان قرار گیرد. ویژگی‌های متون منتخب عبارت است از: شامل مطالب تکراری نباشند، شامل مطالب مهم و قابل توجه و سودمند باشند.

مشخصات مآخذشناسی هر متن در پاورقی صفحه اول همان متن آمده است. همچنین نکات مهم هر متن ذیل مبحث «ملاحظه» درج و بررسی شده است.

برای اینکه مدیران دولتی، مسئولین مراکز مردمی و پژوهشگران عینی‌تر و ملموس‌تر این پروژه را به‌یوم نمایند؛ این پرسش را مطرح می‌کنم: چرا و به چه دلیل تاکنون قانون معلولین در ایران جامع تصویب نشده و کاملاً اجرا نشده؟

از بین جواب‌های این پرسش، یکی پاسخ هم این است که چون در زمینه حقوق معلولین، فقهاء مسلمان به ویژه شیعه در ایران کمتر اجتهادی نکرده‌اند و کتابی یا درسی به نام فقه معلولین نداشته‌ایم، از این رو مستندات و محاسبات فکری لازم وجود نداشته است.

اما با انتشار کتاب حاضر، بخشی از این مستندات دسترس‌پذیر می‌شود. بالاخره جامعه مطلوب و ایده‌آل بر اساس قانون مطلوب به‌سوار می‌گردد و بدون قانون نمی‌توان جامعه ایده‌آل ساخت.

لازم است از مدیریت دفتر فرهنگ معلولین تشکر کنم که در تدوین و آماده‌سازی این اثر مساعدت کردند. همچنین از حامیان و پشتیبانی‌های جناب حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی نماینده آیت‌الله العظمی سید علی حسینی مدظله تشکر می‌نمایم. ایشان با راهنمایی‌ها و توصیه‌های سازنده، خرد را به درست‌ترین پروژه معرفی فرمودند.

عبداله هادی‌گشایش

مدرس دانشگاه

اردیبهشت ۱۳۹۷

مقدمه

متأسفانه آمار محصولات فرهنگی در زمینه موضوعات معلولان و معلولیت‌ها در ایران و سپس جهان اسلام پایین است؛ به ویژه در ایران به زحمت تعداد عناوین کتاب‌های جدیدالانتشار و چاپ اول در هر سال به چندین عنوان می‌رسد.

همچنین تولید نشریه و تیراژ نشریات، تولید و ساخت فیلم، تولید کتاب گویا، کتاب بریل، کتاب الکترونیک، کتاب با آوازی اشاره بسیار نامطلوب است. البته در برخی زمینه‌ها مثل کتاب گویا و کتاب بریل وضع بهتر است و در زمینه‌هایی مثل تدوین و عرضه کتاب مرجع وضع بدتر است؛ ولی آمار سرجمع معلولان نامطلوب است. از همه اینها گذشته، نرخ مطالعه و درخواست محصول فرهنگی هم پایین است. اما چرا؟ عوامل این وضعیت چیست؟

حتماً کارشناسان عوامل و علل متعدد و متنوع برای اندک بودن محصولات فرهنگی معلولان خواهند گفت، اما عدم تولید آثار مدتهاست مؤثر و جذاب را هم باید به عنوان یک عامل در ایجاد این وضعیت مهم دانست. ولی خود این مسئله معلول و نتیجه چند علت دیگر است. از جمله اینکه پژوهش در عرصه ریشه‌ها و بنیان‌های ملی و فرهنگی معلولیت و معلولان ضعیف بوده است. منابع فکری در زمینه معلولین، متون و منابع ایرانی مثل شاهنامه، گلستان و بوستان و مثنوی معنوی و دیگر منابع اینگونه‌ای است. اما منابع دینی ما در رأس آن قرآن و روایات سپس کتب تاریخی مثل تاریخ طبرسی و تاریخ ابن هشام، کتب فقهی، کتب کلامی، سیاست‌ها، شرعی است. غیر از این دسته منابع، دسته سومی هم هست که گویای تجارب جهان جدید و ریشه‌های مدرن است، مثل منابع درباره سلامت و پزشکی جدید، کتب درباره جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و رشته‌های جدید توان‌بخشی و پزشکی. اما کدام یک از مراکز فرهنگی یا امور فرهنگی سازمان بهزیستی در این سه عرصه ورود کرده و به کاوش، بازشناسی، بازخوانی و باز تولید افکار مندرج در این منابع پرداخته‌اند؟ تاکنون چند کتاب، مقاله، پایان‌نامه درباره دیدگاه‌های متفکران بزرگ ایرانی مثل مولانا، خواجه نصیر یا سعدی درباره معلولیت منتشر شده است؟

چند پژوهش درباره معلولیت از نظر قرآن کریم یا نابینایی در روایات کار شده است؟ پاسخ این پرسش‌ها اگر منفی نباشد اما تعداد کارها آنقدر کم است که ذکر آمار آنها، ناپسند است.

طبیعی است وقتی مراجعه و کاوش در منابع نباشد، تولید و اندیشه‌ورزی هم نیست؛ وقتی تفکر نباشد و محصولی به عمل نیاید؛ آثار در خور شأن و متناسب با نیازها و جذابیت هم نیست.

اما در عرصه فرهنگ و جامعه معلولین راه درست این است که نهادهای فرهنگی مراجعات و مطالعات و پژوهش‌ها در عرصه منابع سه گانه دینی، ملی و مدرن را جدی گرفته و تولید سالانه خود را افزایش دهند و در کنار آن پژوهش‌های نظری را همگام با پژوهش‌های اطلاع‌رسانی و آن‌دورا همگام با توسعه آموزش بسط دهند.

اما کتاب حاضر که به اهتمام دکتر عبدالله هادی گشایش نهایی شده است به منابع و مستندات حقوق معلولان در ایران و اسلام می‌پردازد و در صدد است متون تفسیری درباره سوره عبس را گردآوری و همراه بر جسته‌سازی نکات حقوقی عرضه کند.

همین جا بر خود فرض می‌دانیم از حمایت‌ها و پشتیبانی‌های جناب حجت الاسلام والمسلمین سید جواد شهرستانی و دفتر آیت الله العظمی سید علی سیستانی مدظله در شهر قم تشکر نماییم.

انتشارات توانمندان